

Szeged 1686-os visszafoglalása kapcsán készült korabeli ábra

SZEGED

1992. III. SZÁM

VÁROSTÖRTÉNETI, KULTURÁLIS ÉS KÖZÉLETI MAGAZIN

ÁRA: 19,50 FT

Cantata Profana

- Lám, a fiúknak e századvégen is menekülniük kell. Hiába kiáltoz utánuk az öregapó, hiába nevelte őket erdőket járni, vadakat vadászni. A fiúknak újra menekülniük kellett. Hiába kiáltozik utánuk anyjuk, a nagyváros dzsungele elnyelte az édes fiakat, megmérgezték a tiszta forrásokat, savas esők hullnak az erdőkre, sebzett vadak vérnyomait őrzi a táj. Nem enged a vas-villanyoszlop-vezeték, nem engednek az új gyökerek, fogva tartanak a politika érhálói. S a fiúknak megint menekülni kell, át valami remélt jobb világba, át ezen a századon, egy új évezredbe.

Ki gondolta volna, hogy az a Maros-Torda megyei piciny faluban, Felsőorosziban lejegyzett román kolinda Bartók Béla nyomán ilyen karriert fut be századunkban. Ki gondolta volna, hogy az 1914-es lejegyzés, majd az 1936-os magyarországi bemutató jellegzetes közép-európai sorsszimbólum lesz, az elválás és hűség, az életben maradás, az örök metamorfózis jelképe. S gondolhattuk-e, hogy Bartók '31-ben fogalmazott arc poéticája olyan dimenziókat nyit meg, amelyek máig érvényesek nem csupán a művészet terréniumán, de a politika világában is: „Az én igazi vezéreszmém: a népek testvérré válásának eszméje, a testvérré válásé, minden viszály ellenére. Ezt az eszmét igyekszem szolgálni zenémben, ezért nem vonom ki magamat semmiféle halás alól, eredjen az szlovák, román, arab vagy bármiféle más forrásból. Csak tiszta, friss és egészséges legyen az a forrás!” „Titáni muzsika volt ez a szolgálkúség korában”, majd évtizedekkel később új értelmet és dimenziót nyert, mint a nemzedéki kérdés általánosabb megfogalmazása, mint a rend és szabadság örök ellentéte, mint a civilizáció új erdőélménye. A faluközösség

művészeti megvalósítás társult – költők, festők, szobrászok, grafikusok, filmesek, bábművészek, balettosok próbálták a maguk eszközével megfogalmazni a szarvassá változás a tiszta forrás iránti igény feloldhatatlan konfliktusait. S íme, ismét új értelmet kapnak a „kilenc szép szál fiak”. Először néhány esztendővel ezelőtt a kolinda szülőhelyéről indultak el Nyugat felé, nem keresték a határátkelőhelyeket, szarvuk akadtt szöges drótokba, testük simult vörhenyes völgyekhez, szakadt gúnyájuk parlamentérszólóként lobogott Európa egén. Új forrást kerestek, futva, szédülve, menekülve a Nap nyomába.

A fiúknak most sincs nyugóvásuk. Szerbia erdei, Horvátország hegyei, a Vajdaság füzesei lehet csak lakásuk, zöld határ lehet csak reményük. Hátuk mögött szétlőtt házacskájuk, kiterítve az öregapó, fölgújtvá a rengeteg, nem tűzhely hamuja, hanem egy ország romjait háttuk mögött. Mi lesz veletek fiúk? Rátok vasalható-e a terepszínű egyenruha, odakényszerültök-e a fegyverek célkeresztje elé, hogy testvér testvérré lőjön, hogy szerb vér keveredjen horvással, magyarral, ellentmondva minden tiszta, friss és egészséges intésnek – mindennek, mi emberi. A politikusok parancsnokok biztos nem ismerik Bartókot, biztos nem ismerik azt a román parasztot, akinek először szólalt meg ajkán az a bizonyos népballada. Biztosan nem ismerik e kontinens történetét, nem vonták le Európa históriájának tanulságait.

Szarvassá változott fiak, megzavarva Európa közepén, lesz-e erdő, lesz-e város, lesz-e tiszta forrás, lesz-e újravarrt gúnya?! Mit tehetünk? Esélyünk csak egy: menekülés előre.

BAKA ISTVÁN:

Egy József Attila-sorra

A dallam nem változtat szövegén.

Kétezer éves már a régi nóta:

a tű fokán jutsz a Paradicsomba,

s nincs boldogabb, mint a lelki szegény.

Hogy átláttál egy Írás szövetén?

Csak Maya fátykán! Épp olyan csalóka

a menny is, mint a föld, bár fönn a csolnak

a hold és fényből szőtt a szövevény.

A kín a hóhért üdvözíti csak:

átbújt Krisztus lábán-tenyerén

a vasszögek – tevék a fű fokán.

De fellázadnak egyszer a szavak,

és ha a dallam nem fog szövegén,

a szöveg változtat majd dallamán.